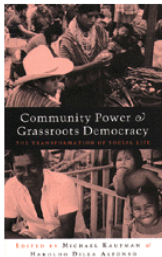

การปรากฏตัวของสังคมยุคหลัง-อุตสาหกรรม(*The emergence of post-industrial society*)

New Social Movement Theory and Resource Mobilization Theory : The Need for Integration (ทฤษฎีว่าด้วยขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่และทฤษฎีว่าด้วยการระดมทรัพยากร : ความจำเป็นที่ต้องรวมเข้าด้วยกัน)

COMMUNITY POWER AND GRASSROOTS DEMOCRACY The Transformation of Social Life

◀ Book(s) 225 of 271 ▶

COMMUNITY POWER AND GRASSROOTS DEMOCRACY The Transformation of Social Life

Edited by M. Kaufman and H. Dilla Alfonso

IDRC/Zed 1997
ISBN Out of print
e-ISBN 1-55250-137-X
300 pp.

Popular participation, local democracy, grassroots organization — watchwords the world over for both social movements and development organizations.

Effective community participation can lead to social and personal empowerment, economic development, and sociopolitical transformation. But there are obstacles: the power of central bureaucracies, the lack of local skills and organizational experience, social divisions, and the impact of national and transnational structures. *Community Power and Grassroots Democracy* is a groundbreaking and insightful book that examines a collection of community initiatives from Latin America. The strengths and weaknesses, limits and potential of these initiatives are analyzed, and the new "social-movements" approach is skillfully married with resource-mobilization theory to produce a more inclusive development model.

งานที่เขียนเป็นบทที่ 9 ของหนังสือโดย **Eduardo Canel**

ถอดความเพื่อการเสวนาย่อยที่นครศรีธรรมราช 7 มกราคม 2554

โดยสุนทร คุณชัยมั่ง

มีนักสังคมวิทยากลุ่มหนึ่งเริ่มที่จะอธิบายลักษณะของสังคมโลกในปัจจุบัน (โดยเฉพาะส่วนที่เป็นสังคมในประเทศพัฒนาแล้ว และบางส่วนของประเทศกำลังพัฒนา-ผู้ถอดความ) ด้วยการนิยามถึงลักษณะของสังคมที่ผ่านพ้นการเป็นสังคมแบบที่เมืองทั้งเมืองล้วนแต่พึ่งพาระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมแต่เพียงอย่างเดียว ระบบเศรษฐกิจพึ่งพาการประกอบกิจการในแขนงอื่นมากขึ้น โดยเฉพาะส่วนที่ก่อเกิดขึ้นใหม่ เป็นระบบเศรษฐกิจแบบบริการและการพึ่งพาเทคโนโลยีการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น

การปรับตัวทางสังคม ก็มีพัฒนาการตามกระบวนการเปลี่ยนแปลงของตัวแบบทางเศรษฐกิจข้างต้นตามไปด้วย โดยที่นักสังคมวิทยาเรียกสภาวะของสังคมประเภทนี้ว่า “หลัง-อุตสาหกรรม”(post-industrial society) หรือบางท่านอาจจะมีนิยามที่ละเอียดลึกซึ้งไปกว่าอีกว่าเป็น “หลัง-สังคมสมัยใหม่ (postmodernity)

เพื่อประกอบการทำความเข้าใจในเรื่องนี้ Canel (Eduard Canel, 1997) ได้ประมวลทัศนะของนักสังคมวิทยาเหล่านี้ไว้ในคราวที่เขียนบทความเรื่อง “การทบทวนทฤษฎีว่าด้วยขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่และทฤษฎีว่าด้วยการระดมทรัพยากร : ความจำเป็นที่ต้องรวมเข้าด้วยกัน” ซึ่งเป็นบทหนึ่งของหนังสือเรื่อง Community Power and Grassroots Democracy the transformation of social life บทความของ Canel อธิบายถึงสองแนวทางของกลุ่มทฤษฎีที่อธิบายปรากฏการณ์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (social movements) คือ แนวทางแบบ NSMs theory กับ RM theory

บทความดังกล่าว Canel ได้เรียบเรียงขึ้นโดยยึดแนวความคิดของอลัน ทูแรง (Alain Touraine) ยีน แอล โคเฮน (Jean L. Cohen) และโจฮันน์ อานสัน (Johann Arnason) เป็นแกนหลัก (ในบทความย่อนี้จึงนำเอาเฉพาะส่วนที่ Canel ได้นำเอาแนวคิดของนักสังคมวิทยากลุ่มนี้ มาอธิบายหลังลักษณะของสังคมหลังอุตสาหกรรมไว้-ความนับแต่นี้เป็นต้นไปเป็นบางส่วนในบทความของ Canel - ผู้ถอดความ)

1. อลัน ทูแรง (Alain Touraine) ได้ชี้ว่า มีการปรากฏตัวของสังคมชนิดใหม่ (new societal type) เป็นสังคมยุคหลังอุตสาหกรรม (post-industrial society) เป็นบุคลิกที่สะท้อนกลับไปกลับมา (reflexivity) เป็นปฏิบัติการทางสังคม (sociology of action) ที่เกิดขึ้นตามผลพวงของสิ่งต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นของสังคม ทูแรง ปฏิเสธทัศนะที่ว่า สังคมมีการขับเคลื่อนจากศูนย์กลางเดียว (single inner logic) และมีข้อเสนอว่า ความสัมพันธ์ทางสังคม (social relation) ที่อ้างอิงตำแหน่งตามกระบวนการของการผลิตไม่เพียงพอที่จะสร้างความเข้าใจได้ เพราะเรื่องทางสังคมนั้น มักจะเป็นการอธิบายความตามปฏิภริยาที่มีต่อกันและกัน ระหว่างคู่ตรงกันข้าม (adversaries) ซึ่งมักจะอธิบายผ่านประเด็นด้านวัฒนธรรม (Cohen, 1982 : 212)

เป็นยุคที่มีการจัดระเบียบทางสังคม (programmed society) ด้วยการเชื่อมโยงกับความใหม่ของวัฒนธรรมและความขัดแย้งแบบใหม่ทางสังคม/การเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (Touraine, 1985 : 781)

2. ทูแรง ยึดกรอบการอธิบายปฏิบัติการทางสังคมวิทยาผ่านความเป็นประวัติศาสตร์ (historicity) เป็นแนวความคิดใจกลาง ซึ่งทูแรงเห็นว่า ประวัติศาสตร์เป็นสินทรัพย์ของสังคมสมัยใหม่ ความเป็นประวัติศาสตร์ จะอ้างถึงความสามารถของสังคม ที่จะสร้างปฏิบัติการขึ้นโดยตนเอง (act upon itself) จะจัดรูปแบบของตนเองตามชุดของโมเดลทางวัฒนธรรม ตัวชี้้นำปฏิบัติการทางสังคม จะเป็นเรื่องของชุดของวัฒนธรรม กระบวนการรับรู้ (cognitive) เศรษฐกิจ และตัวแบบของจริยธรรม จะเป็นวิถีของการเลือกสรรกับความสัมพันธ์ที่มีต่อสภาพแวดล้อม หรือจะเรียกว่า มีการผลิตให้เป็นวัฒนธรรม (Touraine, 1988:40) สำหรับทูแรง วัฒนธรรมเป็นอะไรที่มากกว่ากรอบความสัมพันธ์ของสังคมโดยทั่วไป วัฒนธรรมเป็นวัตถุประสงค์พื้นฐานของประวัติศาสตร์ที่ผ่านทดสอบของสังคม (historical contestation) เป็นส่วน เป็นชุดทรัพยากรและเป็นตัวแบบที่ผู้ปฏิบัติการทางสังคม จะทำให้มีการจัดการ การควบคุม และดำเนินการตามที่เห็นเหมาะสม หรือเปลี่ยนรูป จนไปสู่การจัดองค์กรทางสังคม ในอีกด้านหนึ่ง วัฒนธรรม คือ ผลผลิต เป็นผลลัพธ์ของความขัดแย้งทางสังคมบนความเหมาะสมของประวัติศาสตร์
3. การจัดกลุ่มทฤษฎีทางสังคมสมัยใหม่ของทูแรง แบ่งเป็น 3 ชนิดที่มีความเกี่ยวข้องแบบไม่ต่อเนื่องกัน (discontinuous types) คือ การค้า / อุตสาหกรรม / หลัง-อุตสาหกรรม ซึ่งต่างก็มีรูปแบบทางวัฒนธรรม / ชนิดของการลงทุนและศูนย์กลางของความขัดแย้งที่แตกต่างกัน คือ (1) สังคมแบบการค้า ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยน และการเป็นเจ้าของในชนิดของการลงทุนในพื้นที่ของการแลกเปลี่ยน (distribution) รวมทั้งสินค้าและความเป็นสิทธิ ในสังคมแบบการค้าศูนย์กลางความขัดแย้งในสังคมจะเป็นการต่อสู้เป็นไปเพื่อความเป็นพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (2) สังคมอุตสาหกรรม ซึ่งมีวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นในเรื่องการผลิตและวิถีการลงทุนซึ่งเป็นกระบวนการ

เปลี่ยนวิธีการผลิตและการจัดองค์กรแรงงาน ความขัดแย้งในสังคมจะเป็นเรื่องระหว่างนายทุนกับ
คนงาน การควบคุมความเป็นชนชั้นในสังคมอุตสาหกรรมเป็นไปพื้นฐานของลัทธิแบบเทเลอร์
(Taylorism) และการเป็นเจ้าของทุน ความขัดแย้งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิต เช่น การ
ควบคุมพลังการผลิต (forces of production) การจัดองค์กร /การจัดตั้งของขบวนการแรงงานและ
ประเด็นทางเศรษฐกิจ (3) สังคมหลัง-อุตสาหกรรม ที่มีการลงทุนในระดับของการบริหารการผลิต
และการควบคุมความชนชั้น ความขัดแย้งทางสังคมจะอยู่บนพื้นฐานบนการผูกขาดเหนืออุปทาน
และกระบวนการของข้อมูลสถิติ การควบคุมวิถีของชีวิตทางสังคมและการผลิตความหมาย

4. ศูนย์กลางความขัดแย้งในสังคมยุคหลัง-อุตสาหกรรม จะเป็นเรื่องของการไม่มีสิทธิครอบครองสิทธิ
ทางการเมือง /หรือปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (ไว้แต่ฝ่ายเดียว) จะเป็นการผลิตของสินค้าเชิงสัญลักษณ์
(production of symbolic goods) หรือการเป็นเจ้าของความเป็นประวัติศาสตร์ (Touraine,1985 :
774)
5. ในขณะที่นักทฤษฎี NSM คนอื่น จะตั้งประเด็นความขัดแย้งทางสังคมไปตามการแพร่กระจาย
(dispersion) และความหลากหลายร่วมสมัย (plurality) ของสังคม ทุแรงกลับเสนอในทางตรงกัน
ข้าม ว่า ในทุกสังคมจะมีศูนย์กลางของความขัดแย้งและเป็นการต่อสู้กันหลายหลาก (greater the
diversity of struggle) รวม ๆ กันเข้าแล้วมีชีวิตชีวา ดูเหมือนกับว่ามีขบวนการเคลื่อนไหวเพียงเรื่อง
เดียว /แต่แท้ที่จริงแล้วมีเรื่องของแต่ละชนชั้นของสังคมดำรงอยู่ควบคู่ไปด้วย (Touraine,1981 : 94)
คำว่า “ขบวนการการเคลื่อนไหวทางสังคม” (social movement) นั้นในลึก ๆ แล้ว เป็นเรื่องของความ
ขัดแย้งที่แท้จริงเป็นใจกลาง (truly central conflicts) เป็นการตั้งคำถามที่มีต่อการควบคุมทางสังคม
ที่มีต่อความเป็นประวัติศาสตร์ (Touraine,1988 : 26) ทุแรง ใช้แนวความคิดเรื่องชนชั้นทางสังคม
ในการอธิบายให้เห็นถึงศูนย์กลางของความขัดแย้งที่แท้จริงและจัดลำดับส่วนต่างๆของสังคมที่เป็น
สองฝักสองฝ่าย ในขณะที่ฝ่ายหนึ่งใช้ภาษาของทฤษฎีชนชั้น เป็นแนวทางอธิบาย ทุแรง เห็นว่าการ
อธิบายตามวิธีนี้เป็นการคิดแบบลดทอนนิยมแบบ Marxism เขาจึงไม่นิยามความเป็นชนชั้นซึ่ง
อ้างอิงตามตำแหน่งในระดับของการผลิต แต่ไปให้นิยามตามตำแหน่งของการดำรงอยู่ที่ขึ้นต่อ
(dependency) หรือมีการกำหนดการกำกับควบคุม (domination) จึงเท่ากับว่า ทุแรง ขยายแนวคิด
ของความขัดแย้งทางชนชั้น ไปสู่การตั้งคำถามที่มีต่อการควบคุม ซึ่งมีเรื่องของความเป็นตัวแบบ
ทางวัฒนธรรมเข้าไปด้วย (Arnason,1986 : 144)
6. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในทัศนะของทุแรง เป็นปฏิบัติการที่มีเป้าหมายเรียกร้องต่อการมี
ตำแหน่ง/มีรูปแบบ (มีที่ยืนอยู่ที่ได้รับการยอมรับ-ผู้ถอดความ)ทางสังคม บนความเป็น
ประวัติศาสตร์ของผู้เคลื่อนไหว (Touraine,1988 : 68) ถ้าหากความเป็นประวัติศาสตร์ คือ ชุดของ
ตัวแบบทางวัฒนธรรม (แบบแผนของการรับรู้ / จริยธรรมและเศรษฐกิจ) ขบวนการเคลื่อนไหวทาง
สังคม (SMs) ก็คือ กลุ่มเคลื่อนไหวที่จะจัดระเบียบพื้นฐานของความเป็นวัฒนธรรมเพื่อรูปร่างริเริ่ม
ให้เป็นรูปแบบของสังคม โดยจะเปลี่ยนรูปจากสิ่งทั้งหลายไปก่อการขึ้นเป็นการจัดองค์กรทางสังคม

(social organization) (Touraine, 1988 :42) คำถามมีว่า ทำไมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม จึงมุ่งเน้นต่อการกระทำในเรื่องโครงสร้างหน้าที่ทางสังคมและสร้างขึ้นเป็นกระบวนการ Cohen, 1982 : 213) คำตอบ ก็คือว่า เพราะสิ่งเหล่านี้คือ ใยชีวิตของสังคม (the fabric of social life) (Touraine ,1981 : 94)

Reference

- Arnason, J. (1986) 'Culture, Historicity and Power: Reflections on Some Themes in the Work of Alain Touraine,' *Theory, Culture and Society*, vol. 3, no. 3.
- Cohen, J.L. (1982) *Class and Civil Society: The Limits of Marxian Critical Theory*, University of Massachusetts Press.
- Touraine, A. (1988) *Return of the Actor*, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- (1985) 'An Introduction to the Study of Social Movements,' *Social Research*, vol. 52, no. 4 (Winter).
- (1981) *The Voice and the Eye: an Analysis of Social Movements*. Cambridge: Cambridge University Press.